

LUCIAN BLAGA – PROFESORUL CREATOR DE SISTEM FILOSOFIC

GABRIELA POHOAȚĂ*

gabriela_pohoata@yahoo.com

Abstract: *Our inspiration for this article is based on the truth that Lucian Blaga is known especially as a poet and philosopher and less as a teacher – the creator of the philosophical system. He was not destined to teach, but he had a vocation for universality, and he was unquestionably the greatest Romanian philosopher of the interwar period. Through his seminars and courses Lucian Blaga formed a myriad of intellectuals who were integrated into our national culture.*

Keywords: *philosophical system, professor, creation, culture, metaphysics, the Mystery.*

Despre Lucian Blaga-profesorul s-a scris și se știe puțin, pentru că în mentalitatea românilor este cunoscut, mai ales, ca poet, filosof, dramaturg, diplomat. De altfel, în conștiința românilor, Blaga reprezintă modelul de filosof, singurul creator de sistem filosofic, nefiind în aceeași măsură și un model de pedagog, chiar dacă a fost și profesor, dar nu pentru foarte mult timp (1938-1949).

1. Lucian Blaga a clădit, cum se știe, cel mai monumental și original sistem filosofic din gândirea românească. Gândul filosofic ca și cel poetic – complementare și interferente – au fost cosubstanțiale firii sale intelectuale încă de la primele iluminări ale foarte tânărului Blaga, fascinat de timpuriu atât de lumea aspră de ordine și rigoare disciplinatoare a adevărilor teoretice, cât și de cea mirifică vitalizatoare de spirit, a adevărilor artistice. Erau atât de convergente cele două registre ale sufletului său, încât a reușit să realizeze cea mai organică și productivă sinteză din cultura românească, între dimensiunea filosofică și cea artistică a unei creații spirituale de mare diversitate ideatică.

---

* Conf. univ. dr. – Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, București.

Lucian Blaga era conștient de grandoarea și profunzimea operei sale. În legătură cu aceasta, filosoful român a redactat în 1959 un testament editorial pe care urmează să-l redăm în continuare: „Dacă s-ar întâmpla să nu mai ajung în situația de a-mi publica opera filosofică, doresc ca urmașii mei să se îngrijească de acest lucru. Cincisprezece volume alcătuiesc <<sistemul>> meu filosofic, pe care îl socot încheiat. Cele cincisprezece volume sunt: *Eonul dogmatic*, *Cunoașterea luciferică*, *Censura transcendentă*, *Orizont și stil*, *Spațiul mioritic*, *Geneza metaforei și sensul culturii*, *Artă și valoare*, *Despre gândirea magică*, *Religie și spirit*, *Știință și creație*, *Diferențialele divine*, *Despre conștiința filosofică*, *Aspecte antropologice*, *Experimentul și spiritul matematic*, *Ființa istorică*. Sistemul are o arhitectură trilogială. Dorința mea este ca toate aceste lucrări să apară în patru tomuri împărțite astfel:

Trilogia cunoașterii

1. Despre conștiința filosofică (manuscris, litografiat)

I. Eonul dogmatic

II. Cunoașterea luciferică

III. Censura transcendentă

2. Supliment: Experimentul și spiritual matematic (manuscris)

Trilogia culturii

I. Orizont și stil

II. Spațiul mioritic

III. Geneza metaforei și sensul culturii

Trilogia valorilor

I. Știință și creație

II. Gândire magică și religie {1. Despre gândirea magică; 2. Religie și spirit}

III. Artă și valoare

Trilogia cosmologică

I. Diferențialele divine

II. Aspecte antropologice (litografiat)

III. Ființa istorică (manuscris)

Baza editării trebuie să o formeze trilogiile și volumele tipărite, litografiate sau manuscrise ce se găsesc în biblioteca mea, să se țină seama de <<corecturile>> ce le-am făcut eu personal în aceste cărți”¹.

(Cluj, 25 august, 1959)

---

¹ Lucian Blaga, *Opere*, vol. 8, *Trilogia cunoașterii*, Ediție îngrijită de Dorli Blaga, București, Editura Minerva, 1983, p. 57-60.

Dincolo de „*Testamentul editorial*”, Lucian Blaga ne-a lăsat, prin intermediul soției sale, Cornelia Blaga, și alte considerații privind „*sistemul*” său filosofic¹.

2. După aprecierea lui D. D. Roșca², prin sistemul său filosofic, Blaga – „dialectician stăpân pe toate resursele artei sale”- se înscrie în evoluția gândirii filosofice europene, încercând a duce mai departe, într-un mod propriu, linia deschisă de eleați și continuată prin Platon, iar în epoca modernă, prin Descartes și Hegel, linie al cărei sens îl dau preocupările de „lărgire și mlădiere continuă a inteligenței”, pentru a-și asimila elemente fundamentale, dătătoare de sens, ale existenței.

Lucian Blaga a fost într-un înalt grad preocupat să legitimizeze „coordonatele metafizice” ale sistemului său. În „*Despre conștiința filosofică*”³, Lucian Blaga este preocupat, așadar, să pună cât mai pregnant în evidență spiritul în care și-a construit sistemul și să-l legitimizeze, în perspectiva experienței filosofice universale. El și-a construit sistemul în spirit metafizic, făcând dovada unei viziuni de ansamblu asupra existenței.

Blaga este metafizician, în înțelesul clasic al termenului, așa cum sunt Platon, Hegel, Fichte sau Bergson. În lucrarea mai sus menționată, el atrage atenția și asupra profilului său. Este semnificativ, în acest sens, cu deosebire, tabloul marilor gânditori evocați întru aceasta. Elogiind „marile figuri” ale filosofiei universale din unghiul „laturii lor de lumină”, Blaga distinge două coloane de gânditori: una mai mult vizionar-constructivă, alta mai curând analitic-critică. Întâia coloană e atentă – spune Blaga – îndeosebi la „priveștiștea totală a existenței” (Thales, Anaxagoras, Heraclit, Platon, Plotin, Cusanus, Bruno, Descartes, Leibniz, Fichte, Schelling, Hegel, Schopenhauer, Bergson). A doua coloană își are interesul ațintit mai ales asupra omului (Parmenide, Platon, Aristotel și scepticii, Montaigne, Descartes, Hume și Kant, precum și fenomenologia și existențialismul contemporan).

Lucian Blaga ilustrează ambele coloane. Sistemul său are un profil analitic-critic prin „coordonatele filosofice” (respectiv prin antropologia sa filosofică, prin filosofia cunoașterii, stilului, artei, culturii și valorilor) și un

---

¹ Ibidem, *op.cit.*, p.58.

² D.D. Roșca, *Studii și eseuri filosofice*, București, Editura Științifică, 1970, p. 135-141.

³ Lucian Blaga, *Despre conștiința filosofică* în *Opere*, vol. 8, București, Editura Minerva, 1983, p. 72-190.

profil vizionar-constructiv prin „coordonatele metafizice” (respectiv Mitul Marelui Anonim și ideea „misterului”).

Problematika omului, la Lucian Blaga, capătă înfățișarea unei fenomenologii a istoricității ființei umane în perspectiva cunoașterii și creației de cultură, în timp ce „priveștiștea totală a existenței” se suprapune acestei fenomenologii și ca explicare, sub argument metafizic, a istoricității omului. În îngemănarea acestor două tipuri de discurs teoretic, rezidă originalitatea și valoarea, dar și limitele construcției teoretice blagiene.

Desigur că, sistemul său monumental este apanajul personalității sale complexe, dar și al activității sale intelectuale deosebit de intense. Blaga nu era poet, dramaturg sau filosof, ci era toate laolaltă, împreună cu o formidabilă erudiție și o remarcabilă cultură științifică. Blaga era un creator plurivalent, dar care se sprijinea pe cunoștințele dobândite printr-o lectură deosebit de temeinică a marilor opere literare sau filosofice. Creația sa literară – extrem de unitară – este nu numai rodul geniului său poetic, ci este mereu încărcată cu neliniștea filosofului. Filosofia este un strălucit exemplu de corelare între un sistem filosofic perfect încheșat, înclinațiile sale culturale și, nu în ultimul rând, poezia sa.

Nu este întâmplător că, în anul 1938, Blaga s-a întors din străinătate pentru a-și deschide cursul de filosofia culturii, catedră nou înființată la Universitatea din Cluj.

Mărturiile despre cum era ca profesor nu sunt numeroase. Pe baza relatărilor celor care l-au cunoscut, ne propunem să construim un portret autentic al profesorului Blaga care a avut totuși șansa (din nefericire, pentru scurt timp, fiind înlăturat în mod abuziv de la catedră în 1949) să-și împărtășească ideile, care compun sistemul său filosofic, tinerilor, prin aceasta participând la educația spirituală a poporului român.

„Comportamentul său era acela al unui om care avea un foarte limpede și foarte ferm simț al personalității, ca un om care știe perfect ce trebuie să facă și în ce fel, și ce reprezintă el pentru cultura și în speță, pentru filosofia românească; și că marea sa îndatorire era să-și ducă la capăt elaborarea sistemului filosofic. În relațiile cu ceilalți membri ai corpului profesoral era corect, foarte cordial, îi respecta în măsura valorii științifice (și mai ales a caracterului), fără să fi avut cu colegii săi relații prea familiale. Era de o perfectă amabilitate atât cu studenții, cât și cu colegii, fără a fi, însă, un expansiv. În legătură cu pregătirea cursurilor, nu era tipul de erudit care să aglomereze o documentare livrească. Cu informații esențiale asupra problemelor pe care le trata era, bineînțeles, perfect la curent.

Nu-l interesau talentul său oratoric, înțeles ca o cale de a capta simpatia sau admirația, ori de a obține aplauzele publicului. Îl interesa nu să delecteze publicul, ci să comunice gândurile proprii celor interesați de filosofie, de cultură, și de filosofia culturii (dând termenului accepția pe care o are termenul german „kultur” - adică de cultură plus civilizație). Și apreciindu-și auditorii, respectându-le curiozitatea intelectuală autentică, era convins că îi putea capta numai printr-un mod de expunere cu cât mai sobră, cu atât mai eficientă. Evident, solicitându-le o atenție încordată, continua, de-a lungul celor 45 de minute, cât dura o lecție. Îi făcea plăcere desigur, când sala era arhiplină, dar se pare, că cea mai mare plăcere îi făcea prezența a numai zece sau douăzeci de studenți, care îl urmau cu cel mare interes și cu un maxim de profit spiritual”¹.

Nu era preocupat de modalitatea de prezentare a cursurilor. Le citea fără să adauge nimic². Era un tăcut, credea numai în ceea ce era scris. Nu influența: radia cultură, dar numai față de cei care radiau un pic de vocație. Era un far și Clujul simțea că el luminează. Visa un *Institut de filosofia culturii* în afară de universitate, un fel de *Academie liberă*, în care să se concentreze forțele spirituale ale unei elite din știință, artă, morală, istorie, folclor și altele. Ardealul era pentru el un concept spiritual, moral, înainte de a fi unul istoric sau demografic.

Faptul că Blaga nu era un vorbitor de catedră, prelegerile sale fiind gata redactate, felul lui de a le citi nu excludea o anumită monotonie. Din acest motiv nu avea o afluență mare de public, în schimb îl urmau băieții cei mai serioși, dornici să se familiarizeze cu profunzimile gândirii, cu un climat filosofic adecvat.

Chiar dacă, la catedră, Blaga nu strălucea prin vorbe, strălucea însă prin simpla sa prezență, prin gravitatea ființei sale spirituale, prin densitatea a tot ce preda. Își citea cursul, de la început, până la sfârșit. Foarte rareori se oprea, își scotea ochelarii, și făcea o precizare, sau adăuga o completare. Nu făcea nicio concesie de efect căutat. Ceea ce citea era îndelung gândit și perfect formulat până la ultimele nuanțe ale expresiei, încât textul cursului putea merge direct la tipar. Considera că, „dintre toate artele, oratoria este arta cea mai găunoasă”³. Astfel se explică stilul său de a ține cursurile. A avut asistenți, dar nu țineau seminariile, pentru

---

¹ Ovidiu Drimba: *Blaga - omul, profesorul, filosoful, poetul* în I. Opreșan, *Blaga, printre contemporani*, București, Editura Minerva, 1987.

² Victor Botez -*Blaga-omul- așa cum l-au cunoscut: Ion D. Sarbu, M. Eliade ș.a. în Cunoaștere și creație*, Culegere de studii, București, Editura Cartea românească, 1987, p. 483.

³ Ovidiu Drimba: *Lucian Blaga: omul, profesorul, filosoful, poetul, op. cit.*, p. 427.

că Blaga era de părere că seminariile sunt mult mai importante pentru formația de specialitate a studenților decât însuși cursul, încât ținea neapărat să facă el personal toate seminariile. De fapt, îl incita la aceasta faptul că avea un grup de studenți foarte distinși. A insuflat o intensă și pasionată dragoste de cultură studenților săi, care au format atât de valoroasa generație de la Sibiu. Mulți tineri care s-au format intelectualmente la școala lui Lucian Blaga, au devenit – după cum se știe – personalități de prestigiu ale vieții noastre culturale. Cu toate acestea, în 29 dec. 1949, Blaga a trebuit să renunțe la cariera de profesor la care ținea foarte mult, fiind pus în disponibilitate, împreună cu Roșca, Liviu Rusu, Ion D. Sârbu. Avea să ajungă ajutor de bibliotecar la Biblioteca Filialei Cluj a Academiei.

Puțini profesori construiesc la catedră prin ceea ce predau cultură adevărată. Lucian Blaga a putut preda filosofia culturii pentru că avea o viziune originală asupra acesteia. De altfel, sensul existenței omului, în concepția filosofului roman, rezidă în cultură. Alături de Nae Ionescu, ale cărui universale preocupări și rară vocație metafizică sunt cunoscute tuturor studenților de la 1920 încoace, Lucian Blaga înalță cultura românească pe adevăratul său nivel. Vasile Băncilă, pe care Blaga îl considera cel mai prețios exeget al operei sale filosofice dintre tineri, avea dreptate considerându-l model de „energie românească”¹.

3. Nu a creat o școală filosofică precum Nae Ionescu sau C. Rădulescu-Motru, însă influența sa asupra filosofiei culturii românești este indiscutabilă. Astfel, Constantin Noica continuă, într-un anumit fel, pozițiile lui Lucian Blaga, chiar dacă a criticat unele aspecte ale filosofiei acestuia. Faptul acesta se vedește în preferința lui pentru aspectele eterne și istorice ale culturii românești². De fapt, prin studiile sale despre specificul spiritualității românești, Blaga l-a influențat în anumite privințe și pe Mircea Eliade. De exemplu, de la Lucian Blaga, a preluat conceptul de *sabotare a istoriei* pentru a defini atitudinea de apărare a societăților tradiționale și primitive în fața amenințărilor istoriei. Amintim că Lucian Blaga a studiat filosofia la Universitatea din Viena, unde a obținut titlul de doctor în 1920. Din 1936 a fost membru activ al Academiei Române. Într-un articol din 1937, publicat în revista *Vremea*, Mircea Eliade

---

¹ Vasile Băncilă, *Lucian Blaga-energia românească*, Timișoara, Editura Marineasa, 1995.

² C. Noica, art. *Ce e etern și ce e istorie în cultura românească*, în *Revista fundațiilor Regale*, 9/1943, p.527-541, reluat în: Id. *Istoricitate și eternitate*, București, Editura Capricorn, 1990, pp.20-40.

subliniază faptul că a fost lovit de importanța pe care Lucian Blaga o acordă actului și curajului creației și apoi obsesiei universalului ca și caracteristică a tradiției romantice românești. În plus, Mircea Eliade a scos în evidență faptul că, spre deosebire de Frobenius, Spengler și Riegl, pentru Lucian Blaga, matricea stilistică nu se găsește în peisaj, ci în inconștient.

În cadrul filosofiei culturii, Lucian Blaga¹ a susținut ideea că activitatea culturală este <<un mod specific al omului de a fi în Univers>>. Este vorba de o *mutațiune ontologică* care diferențiază pe om de animale: căutând să pătrundă misterul în dimensiunile căruia trăiește, omul creează cultura. Concepută ca răspuns la încercările existenței umane de a pătrunde misterul, cultura se deosebește de civilizație care răspunde nevoii de autoconservare și siguranță. În sfârșit, pentru Blaga, omul devine om în momentul în care caută să cunoască Misterul, adică atunci când creează cultură. Fiindcă oricare cultură este autonomă, nu se poate spune că o cultură majoră este superioară unei culturi minore.

Într-un studiu din 1938, *Lucian Blaga și sensul culturii*, Mircea Eliade scria următoarele: „Blaga este singurul, între filosofii culturii, care n-a șovăit să-și pună problema ontologică, în legătură cu creația spirituală și stilul. Curajul acesta metafizic are considerabile rezultate. Să-l notăm pe cel dintâi: se scoate cultura din seria faptelor istorice și i se acordă o validitate metafizică. Deși creația de cultură reprezintă o eșuare a încercării omului de a-și revela misterele, ea are, în sine, destule semne ontologice, care pot fi numai catalogate de istorie, dar nu pot fi înțelese decât de metafizică”².

În admirația lui Mircea Eliade față de Lucian Blaga se înscrie și articolul „Tăcerile lui Lucian Blaga”³, intitulat astfel, pentru că Mircea Eliade își propune să explice unele din tăcerile filosofului, de exemplu, motivul pentru care Lucian Blaga a scris numai în românește, și anume, datorită centralității *categoriilor organicului* din opera sa filosofică.

Convorbirile lui Mircea Eliade cu Lucian Blaga sunt de referință pentru înțelegerea complexității filosofiei blagiene, pe care Mircea Eliade o caracterizează prin enciclopedism și universalism. Este un curaj al creației,

---

¹ Mircea Eliade, art. *Convorbiri cu Lucian Blaga*, în: *Vremea*, an X, nr. 501, 22 aug. 1937, pp.10-11, reluat în: Id., *Profetism românesc 2, România în eternitate*, București, Editura Roza Vânturilor, 1990, pp. 199-211.

² M.Eliade, *Insula lui Euthanasius*, București, Editura Humanitas, 2008, pp.157-162.

³ M.Eliade, *Tăcerile lui Lucian Blaga*, în: *Cuvântul în exil*, octombrie 1961, reluat în: Id. *Împotriva deznădejzii*, București, Editura Humanitas, 1992, pp.159-199.

mărturisește Eliade, pe care, de la Hegel, nu l-a mai avut niciun filosof european. În acest sens, conchide acesta: „Curajul creației și obsesia universalului alcătuiesc cea mai frumoasă tradiție a romantismului românesc”¹.

Nu a avut vocație didactică, dar a avut vocația universalității, fiind indiscutabil cel mare filosof român din perioada interbelică. Blaga rămâne pentru posteritate, așa cum l-au cunoscut cei care au trăit câțiva ani la umbra lui, „având măreția unei catedrale gotice”².

REFERINȚE

1. Băncilă, V., (1995), *Lucian Blaga-energia românească*, Timișoara, Editura Marineasa.
2. Blaga, L., (1983), *Opere, vol. 8, Trilogia cunoașterii*, Ediție îngrijită de Dorli Blaga, București, Editura Minerva.
3. Blaga, L., (1983), *Despre conștiința filosofică în Opere*, vol. 8, Editura Minerva.
4. Botez, V., (1987), *Blaga-omul – așa cum l-au cunoscut: Ion D. Sarbu, M. Eliade ș.a. în Cunoaștere și creație*, Culegere de studii, București, Editura Cartea românească.
5. Drimba, O., (1987), *Blaga – omul, profesorul, filosoful, poetul în I. Opreșan, Blaga, printre contemporani*, București, Editura Minerva.
6. Eliade, M., (1990), art. *Convorbiri cu Lucian Blaga*, în: *Vremea*, an X, nr. 501, 22 aug. 1937, reluat în: Id., *Profetism românesc 2, România în eternitate*, București, Editura Roza Vânturilor.
7. Eliade, M., (2008), *Insula lui Euthanasius*, București, Editura Humanitas.
8. Eliade, M., (1992), *Tăcerile lui Lucian Blaga*, în: *Cuvântul în exil*, octombrie 1961, reluat în: Id. *Împotriva deznădejdii*, București, Editura Humanitas.
9. Noica, C., (1943), art. *Ce e etern și ce e istorie în cultura românească*, în *Revista fundațiilor Regale*, 9/1943, reluat în: (1990), *Istoricitate și eternitate*, București, Editura Capricorn.
10. Roșca, D.D., (1970), *Studii și eseuri filosofice*, București, Editura Științifică.

---

¹ M. Eliade, art., *Convorbiri cu Lucian Blaga, op. cit.*, p. 211.

² Ovidiu Drimba: *Interviu acordat istoricului și criticului literar I. Opreșan și apărut în cartea „Lucian Blaga printre contemporani”*, op. cit., p. 590.